Grammatica de Interlingua (K. Wilgenhof)

Description de un systema de tractos relational e formative que associa tote le elementos de origines grec, latin e altere, presente in le vocabulario commun del linguas del civilisation hodierne, in un lingua autonome pro functionar como un medio de communication international, tanto pro individuos como pro institutiones.

Prefacios

Prefacio al prime edition

In 1951 esseva publicate le prime grammatica de Interlingua, le lingua constituente per le elementos que es in lor fundo de origine greco latin e que subsiste in le vocabulario commun del hodierne linguas occidental. Ille grammatica, "Interlingua, a grammar", esseva scribite in le lingua anglese per dr. Alexander Gode e Hugh W. Blair (secunde edition a New York, 1955).

Depost iste apparition Interlingua esseva in function principalmente pro summarios in revistas e congressos scientific, ante toto in le campo del medicina, e etiam intra un circulo de devote interessatos in America e Europa.

Il es obvie que le structura grammatic in que Gode e Blair faceva functionar le vocabulario latin del linguas hodierne qua un lingua autonome, es bon; le uso de Interlingua se continua como isto esseva initiate in 1951 e il pare justificate nunc presentar un grammatica que comprende le tractos elementari de Interlingua in su proprie parolas.

Le sequente paginas contine un tal presentation. Essentialmente isto pauco differe del mentionate "Interlingua Grammar", le studio del qual remane multo recommendabile. Solmente le regulas pro le accentuation ha essite elaborate un pauco plus detaliate e forsan le lector non habera un grande objection contra le insertion de alicun numerales alternative que in parte se trova etiam in le "Interlingua-English Dictionary", le prime e plus ample dictionario de Interlingua, e qual numerales es plus conforme a illos del linguas fonte.

Il essera un grande satisfaction si a plures iste parve libro essera un utile auxilio pro le uso de Interlingua, tanto plus si le studio de illo essera combinate con un attentive lectura del introduction (le paginas xvii-li) in le "Interlingua-English Dictionary" (secunde edition a New York, 1971), ubi dr. Gode ha exponite tanto excellente secundo qual principios Interlingua ha essite constituite.

Pro le apprestation final del manuscripto de iste grammatica io debe multo al seniores Bent Andersen (Danmark), Erik Berggren (Svedia), Hugo Pellegrini (Italia), Andre Schild (Suissa), Ronald Spathaky (Anglaterra), Julien Toublet (Francia), qui lo ha legite, e varie meliorationes resultava ex lor observationes.

julio 1973

K. Wilgenhof

Prefacio al secunde edition

Post vinti e un annos un novelle edition de iste grammatica esseva desirate e il me place de poter nunc offerer lo a lectores de Interlingua, qui vive in varie regiones del terra, ab America del Nord e le paises europee usque a Brasil, Africa Central e India.

Iste edition non es non plus que un reproduction del vetere contento in un plus moderne imprimitura; plure melioramentos e qualque correcturas ha essite inserite, le capitulo super articulos esseva extendite con qualque paragraphos super le uso, e le

capitulos super le numerales, le suffixos e le verbos con un secunde radice irregular esseva revidite al fundo e toto rescribite, omne isto con le application alique extense de exemplos, lo que me pare un irrefusabile characteristica de un apte manual grammatic. Non dice un regula auree, un vetule proverbio, que un exemplo es plus explicative quam un exposition verbal theoric, comocunque exhaustive?

In omne caso io opina que iste concise grammatica con ante toto assatis de information super tractos morphologic de Interlingua, ha bastante ganiate con respecto al valor de uso e io crede que mi benevole lectores attingera le mesme conviction.

decembre 1994

K. Wilgenhof

Nota al tertie edition

Quando le sito in Internet del Union Mundial pro Interlingua (UMI), www.interlingua.com, esseva redesignate totalmente in 2006, on sentiva le besonio de includer un apte grammatica de interlingua. Karel Wilgenhof dava su permission a publicar iste grammatica, assi que omnes poteva consultar lo. Ma ille al mesme tempore percurreva le manuscripto e lo revideva un poco. Capitulo 10 assi esseva toto revidite, e le appendice D original esseva removite. Anque altere correctiones minor esseva inserite.

Le preparationes final de iste tertie edition ha essite retardate per numerose cargas urgente, e solmente ora le resultato es publicate. Karel Wilgenhof moriva le 4 de maio 2009, 91 annos de etate, e assi non succedeva vider le resultato, ma sperabilemente illo va esser utile pro assecurar un uso sempre plus correcte de interlingua — un question que occupava le autor durante un grande parte de su vita.

octobre 2012

Thomas Breinstrup
redactor final del edition

1. Pronunciation

1.1 Interlingua se scribe in le alphabeto latin de 26 litteras. Signos additional pro indicar le accento o le pronunciation es normalmente non applicate. In iste manual accentuate syllabas es marcate per sublineation. Ecce le alphabeto con le nomines e le pronunciation del litteras.

a	a	[a]	**j**	jota	[zh]	**s**	es	[s], [z]
b	be	[b]	**k**	ka	[k]	**t**	te	[t]
c	tse	[k], [ts]	**l**	el	[l]	**u**	u	[u]
d	de	[d]	**m**	em	[m]	**v**	ve	[v]
e	e	[e]	**n**	en	[n]	**w**	duple ve	[w]
f	ef	[f]	**o**	o	[o]	**x**	iks	[ks]
g	ge	[g]	**p**	pe	[p]	**y**	y grec o	[i]

							ypsilon	
h	hasha	[h]	**q**	ku	[k]	**z**	zeta, zed	[z]
i	i	[i]	**r**	er	[r]			

[zh] es le sono del **z** in anglese *azure*, del **j** in francese *jeune*.

1.2 Alicun litteras require un observation additional:

Le vocales sia pronunciate clarmente, como in espaniol, francese, italiano o germano (**e** semper como francese é o è)

c es pronunciate [ts] ante **e, i, y**; in altere casos [k].

Exemplos: **accento** [aktsento], **circa, concerto, cyclo, occasion**.

ch normalmente [k], per exemplo: **chaos, chirurgo, Christo, psyche, schola, technica**.

g normalmente [g], per exemplo: **agente, collegio, geographia, grande, pedagogia, vage**; [zh] in le suffixo **-age**, per exemplo: **avantage, barrage, passage, viage**, e in alicun altere parolas (vide le appendice B).

h es mute in **rh** e **th**, per exemplo: **rhapsodia, rheumatismo, athleta, throno, rhythmo**.

ph [f], per exemplo: **phase, philosophia, phrenesia, diphtheria**.

q es semper sequite per **u** e isto semper precede un altere vocal; **qu** es normalmente pronunciate [kw], per exemplo: **quanto, quitar, requesta**, [kw] o [k] in **que, qui, benque, perque, proque, ubique**.

s como [s] o optionalmente como [z] inter vocales.

ti non accentuate e non precedite per **s**, es [tsi] o [tsh] con breve **i** ante vocales, per exemplo in **action, gratia, differential, martio, gratiose**, [ti] in **democratia, garantia, molestia, angustia**.

1.3 Le sono [zh] pro **g** in alicun parolas alludite in le previe paragrapho se mantene in lor derivationes e in istos on scribe [zh] como **gi** ante **a** e **o**, per exemplo **garagista, avantagiose, passagero, sagio, viagiar**. Etiam in alicun altere parolas, non derivate, **gi** es pronunciate como [zh], per exemplo **forgia, legier, mangiar, rangiar** (vide le appendice B).

1.4 Le sequente pronunciationes non es reguardate corno incorrecte: [s] pro **c** ante **e**, **i**, **y**; [zh] o [dz] pro **g** ante **e, i, y**; **h** mute; [dzh] o [j] pro **j**; [z] pro **s** inter vocales; [gz] pro **x** inter vocales.

1.5 Pro conservar le sono guttural de e ante **e** e **i** in derivationes illo es scribite **ch** in istos, per exemplo: **banca > banchero, blanc > blanchir, slovac > Slovachia**.

1.6 Duple consonantes se confunde in le pronunciation, le **g** e le **k** assimila le sono de un **n** precedente.

1.7 In general duo vocales subsequente es pronunciate separatemente: **maestro, poema, toalia, suave, judee**. Diphthongos in Interlingua es **au** e **eu**, in le quales le duo vocales plus o minus se confunde: audir, pauc, neutre, europee. Le combinationes **ai, eu, ou** se trova in plure parolas prendite ab le francese: **affaire, defaitismo, saison, ressource, tourismo, pasteurisar** e illos es pronunciate como in ille lingua. Le **i** e le **u** non accentuate ante un vocal tende a esser

consonantes: **medalia, senior, persuader, guardar**. In **mais** (vegetal), **pais, cocaina** le **i** ha le accento e es pronunciate clarmente. Inter duo vocales **i** e **y** se pronuncia como [j], per exemplo: **maio, epopeia, essayo**.

1.8 Il ha vocabulos prendite con nulle o parve alterationes orthographic ab lor linguas de origine e usualmente lor pronunciation se approxima al original, per exemplo **budget, club, handicap** (ab le anglese); **charme, chauffeur, nonchalance, nuance** (ab le francese); **nickel, röntgen** (germano); **intermezzo, schizzo** (italiano); **guerrilla, rancho** (espaniol).

1.9 In adoptar vocabulos ab linguas non-latinographic, per exemplo arabe, chinese, japonese, russo, il ha le sequente transcriptiones usual pro qualque sonos frequente: **sh** e **ch** pro [š]: **chacal, chaco, chocolate, geisha, gulash, hashish, shah, sheik**; **tch** pro [tš]: Tchaikovski. ([š] es anglese *sh* o francese *ch*.)

1.10 Exceptionalmente on vide in textos de Interlingua iste modificationes orthographic: **c** in loco de **ch** si non ante **e**, **i, y; f** in loco de **ph**; omission de **h** in **rh** e **th**; **i** in loco de **y**.

1.11 Omne vocabulos ha un accento tonic, que in le majoritate es super le vocal ante le ultime consonante: **action, doctor, general, generator, argento, essentia, continue, construer, io construe, individuo, individual, individualitate**.

1.12 Le litteras final **m** e **s** non conta in iste regula principal: **album, etiam, idem, memorandum, nunquam, radium, bronchitis, minus, pathos, prognosis, satis** (sed **autobus, islam, matras**).

1.13 In vocabulos bisyllabe sine un consonante o sine un vocal ante le ultime consonante (in tanto que le normas del paragraphos 1.2 (que) e 1.7 non los concerne), le accento debe esser super le prime vocal: **io, die, duo, flue**.

1.14 Substantivos e adjectivos que se termina in **-le**, **-ne**, **-re** post un vocal, ha le accento super le antepenultime syllaba: **difficile, fragile, frivole, metropole, secale, vandale, diaphane, demone, examine, juvene, ordine, origine, altere, barbare, martyre, sulfure, tempore** (sed **hygiene, ampere, miserere**).

1.15 In substantivos e adjectivos con le terminationes hic infra mentionate le accento es super le vocal que precede istos.

-ic	-ide	-ime	-ule	-uple
-ica	-ida	-ima	-ula	
-ico	-ido	-imo	-ulo	-uplo

Exemplos: **energic, clinica, publico, rapide, consolida, frigido, proxime, victima, maximo, ridicule, formula, articulo, quadruple**.

Iste regula non include le suffixos **-cida** e **-oide**, per exemplo **fratricida** e **cycloide**, e le vocabulos **amic, amica, amico, inimic, inimica, inimico, mendic, mendica, mendico, barrica, rubrica, urtica, vesica, lumbrico, umbilico, oblido, sublime, estima, pantomime, pantomima, pantomimo**.

1.16 Il ha varie altere vocabulos con le accento super le antepenultima. Inter illos se trova multe parolas docte, que es compositos de duo elementos de origine grec (in multe casos recognoscibile per **ch, ph, rh, th, eu, y**) o in alicun casos etiam ab latino classic, per exemplo **democrate, heterogene, oxygeno, seismographo, biologo, prologo, analyse, kilometro, thermometro, anonyme, autonome, microphono, catastrophe, synthese, monotone**. In quasi omne tal le secunde elemento es bisyllabe e in multe casos un **o** precede lo.

1.17 Inter le parolas que se termina in **-ia** multes es accentuate secundo le regula principal, sed alteres ha le accento super le **i** del termination, per exemplo **compania, follia, harmonia, heresia, maestria, maladia, primatia, villania**. Inter illos que es accentuate ante **-ia** se trova quasi omne parolas in **-eia, -ntia, -itia, -utia** e le nomines geographic in **-ia**, per exemplo: **audacia, menacia, balancia, delicia, fiducia** (sed **policia** e **pharmacia**), **ignorantia, providentia, frequentia** (sed **garantia**), **avaritia, militia, astutia, Arabia, Estonia, Francia, Nigeria, Slovenia (sed Hungaria, Lombardia, Normandia, Picardia e Turchia)**.

Le accento super le **i** del termination **-ia** es normal in omne parolas derivate con le suffixo **-eria**, per exemplo **flatteria, libreria, pischeria**. Le accentuation **-ia** es etiam normal in multe parolas componite de elementos grec.
Exemplo: **pedagogia, hierarchia, democratia, bigamia, categoria, symmetria, geographia, idolatria, meteorologia, bibliomania, autonomia, rhapsodia, sympathia, telephonia, spectroscopia, therapia, misanthropia, anatomia, metallurgia.**

1.18 Il es possibile adder alicun regulas suppletori pro le accentuation:

a) Vocabulos terminante in **-iac, -iaca, -iaco** ha lor accento super **i** de iste terminationes, per exemplo **austriac, maniaco**.

b) Vocabulos de origine grec terminante in **-ade** ha le accento super le syllaba que precede, per exemplo **decade, myriade, nomade, le Orcades**. Le mesme accentuation es applicate in compositos con **- grade** como **centigrade** e **retrograde**. Le regulas non include **estrade, malade, charade**.

c) Le majoritate del vocabulos terminante in **-ice** ha lor accento super le syllaba precedente: **codice, complice duplice, indice, judice, salice, simplice, vertice** (sed **cornice, cervice, felice, perdice, radice** e le suffixo **-trice** in per exemplo **cantatrice**).

d) Le regula del paragrapho 1.14 se extende super le multe parolas que existe apud le parolas in **-e** e que se termina in **-a** o **-o**, per exemplo **bulgaro, extero, gemino, vandalo, isobaro, agricola, crucifero, pyromano, bibliophilo, unisono, barytono, insectivoro**.

1.19 Le appendice A presenta alicun categorias de parolas cuje accentuation escappa le regulas formulate in le previe paragraphos. Regulas es bon in tanto que illos favori le uso confortabile del lingua e in tanto que illos responde adequatemente al besonios de proprie stilo e autodisciplina. Si accostumation in le lingua native face uno dicer **biographo** e **biographia** in vice de **biographo** e **biographia**, isto sia non reguardate como un serie transgression de regulas grammatical.

1.20 In Interlingua majusculas es usate in

nomines personal: **Cornelio, Margarita, Julio Cesare**;

nomines de dies e altere periodos special: **Natal, Pascha, le Die del Liberation National, le Medievo, le Renascentia, le Olympiade, le Revolution de Octobre**; non in nomines del dies septimanal e del menses: **dominica, lunedi**, etc., **januario, martio**, etc.; sed **Venerdi Sancte**;

nomines geographic: **Anglaterra, America del Sud**, sed non le derivationes de istos: **le lingua anglese, un anglese, aves sudamerican**; nomines de statos, con le adjectivos in istos: **le Statos Unite, le Republica Federal de Germania, le Citate Vatican**;

nomines de societates e institutiones: **le Consilio National, le Academia de Scientias, le Supreme Corte de Justitia, le Societate Svedese pro Interlingua**;

nomines de reges, imperatores, etc.: **le regina Beatrix del Paises Basse, Carolo magne, Guilhelmo le Conquisitor, le papa Gregorio XIII, le tsar Petro le Grande**.

2. Articulos

2.1 Le articulo definite es **le** e le articulo indefinite es **un**. Ambes non es alterate secundo numero o genere del parolas sequente.

le patre, le matre, le infantes, un fratre, un femina

2.2 Quando le prepositiones **a** e **de** precede le articulo definite, illos se contrahe con isto in **al** e **del**.

Illa dedicava su vita al benesser del debiles e del povres.

2.3 Le articulo definite indica un senso de unicitate o determination o cognoscentia con notiones contabile e un senso de generalitate o integritate con notiones incontabile. Le articulo indefinite o le omission de un articulo — isto ante toto con notiones incontabile — denota un senso de indetermination o de partialitate. Il ha casos in que le uso o non-uso de un articulo pote evocar un subtil differentia de signification. Le sequente exemplos sia un necessari elucidation suppletori.

Un can se approchava a un boteca. Le porta del boteca esseva aperte e le can entrava.

Ille es (un) professor de biologia in le universitate de London.

Le humanitate esseva sovente advocate a justificar guerras pro promover le pace.

Honestate es le melior tactica, ille diceva.

Eva Sopera, unquam un famose stella de opera, moriva in paupertate e oblivion.

Le patre vole leger le jornal, sed le matre ha usate lo como papiro de imballage.

Le parve Anna vade al schola, illa ama le maestra, sed illa non ama (le) arithmetica.

Le vetule Senior Monta, le presidente del Association pro (le) Protection de(l) Animales, es editor de libros super le avicultura.

Le tragedia de Hamlet, le prince de Danmark.

Il es interessante confrontar le sequente pares de phrases.

Illa studia sociologia (= subjectos sociologic)

Ille studia le sociologia (= le sociologia como un subjecto integre).

Le carbon e le oleo son combustibiles fossile.

Le caldieras esseva calefacite per carbon, sed postea per oleo.

Vole tu biber caffe? — No, io prefere the.

Ama tu biber le caffe? — No, io prefere le the.

In le sequente paragraphos es presentate alicun guidas de uso pro le articulo definite.

2.4 Le articulo definite es usate ante substantivos in un senso general.

Io ama le musica.

Le homine es mortal.

Le tourismo es un crescente branca economic.

Le avaritia es un vitio degustante.

Le petroleo non vale le sanguine.

Confirma le exceptiones le regula?

2.5 Le articulo definite es etiam usate in indicationes de tempore, como con le parolas **anno, die, mense, septimana** e con nomines del dies, sed istos, usate sine un adjectivo, non es precedite del articulo quando il se tracta de un die proxime. Quando illos es usate in un senso general o indica un jorno determinate plus lontan illos se usa con le articulo.

Le anno passate; le anno proxime; le die sequente.

Hodie es jovedi, heri esseva mercuridi e deman essera venerdi.

Le museo es clause le lunedi.

Le tremor de terra occurreva le martedi, le 15 de julio.

Le inauguration habeva loco le sabbato, le 12 de octobre.

Ille partiva le lunedi passate e va retornar le venerdi proxime.

Ille partiva lunedi e va retornar venerdi.

Illa face le compras le jovedi (= usualmente omne jovedis).

Illa faceva le compras jovedi (= le jovedi passate).

2.6 Secundo "Interlingua, a Grammar", § 18, "The definite article need not be omitted with titles preceding proper names, except in direct address" (Le articulo definite non necessarimente debe esser omittite con titulos que precede nomines proprie, excepte in discurso directe). Varie scriptores pone le articulo in iste caso.

Le medico Bonario habita al numero 27.

Le casa del macellero Jambon ha essite destruite per le foco.

Le judice Protino ha pronunciate le verdicto.

Le amico Paulo ha ben adjuvate nos.

Le papa Gregorio XIII ha introducite un reforma del calendario.

Le studente Otripas ascoltava le discursos del professor Sapitor.

America debe su nomine al geographo Waldseemüller.

Ante le parolas **fratre, matre, patre, soror, senior, seniora**, sequite per un nomine proprie, le articulo es usualmente omittite. Etiam in le caso que on se adressa directemente a un persona, on omitte le articulo.

Amico Henrico, dice me le veritate!

Bon die, patre Ignatio!

2.7 Con partes corporee e proprietates de humanos e animales.

Ille ha le capillos blonde e le oculos blau.

Illa porta le capillos longe.

Le parve puero habeva le facie pallide e le manos frigide.

Le vulpe ha le muso punctute.

Le cavallos curreva le nares ample e aperte e le testa fermente elevate.

Io ha le conscientia tranquille.

2.8 Con quantos in relation a un unitate de mesura.

Le precio es octo francos le kilogramma.

Istos costa duo dollares le pecia.

Illa visita nos duo vices le septimana.

Le obreros ganiava trenta florinos le hora per persona.

Le obrero s ganiava trenta florinos le persona per hora.

2.9 Con nomines de linguas le articulo definite es usualmente usate, per exemplo post le verbos **apprender, cognoscer, saper, scriber, studiar** e normalmente omittite post le preposition **in** e etiam post **parlar**.

Nos apprende le germano.

Su lingua materne es le anglese.

Un littera scribite in espaniol.

Io non comprende (le) russo.

Traducer del japonese in anglese.

Un lection de italiano.

Ille sape exprimer se in bon francese.

Ille non parlava germano; io non parlava russo.

In un certe senso le francese, le anglese e etiam le espaniol debe lor standard litterari al fortia de un sol dialecto.

Varie effortios ha essite facite a resurger le latino.

Il es costumari parlar del latino como un lingua morte.

Nos pote asserer que un germano educate in parlar germano parla un forma de latino.

Alicunos vide un distinction de signification in

Illa parla danese (= illa se servi del lingua danese).

Illa parla le danese (= illa sape/domina le lingua danese).

Al question de quando usar o non usar le articulo definite ante nomines de linguas on pote forsan considerar iste responsa: In expressiones con le articulo il ha latentemente le idea del lingua total, durante que in expressiones sine le articulo on pensa plus tosto al phrases e parolas in tanto que istos sia usate in un certe situation.

2.10 In le usantia in re le articulo definite ante nomines geographic on pote distinguer certe regulas.

a) Nomines de locos habitate (paises, provincias, urbes, insulas, continentes) se usa sine le articulo.

Africa, Anglaterra, Europa Occidental, Copenhagen (sed **le antique Roma, le moderne Japon**).

b) Nomines de locos non-habitate (fluvios, lacos, mares, montes, strictos, etc.) e omne plurales se usa con le articulo.

le Adriatico, le Atlantico, le Bosphoro, le Rheno, le Vesuvio, le Philippinas.

c) Nomines componite con un nomine generic (i.e. **archipelago, canal, capo, costa, deserto, golfo, insula, laco, mar, pais, stato, stricto, terra**) se usa con le articulo.

le Capo de Bon Sperantia, le Citate Vatican, le Golfo Persic, le Mar del China Meridional, le Mar de Irlanda, le Stricto de Magellanes, le Terra del Foco.

Il ha alicun exceptiones, solmente del regula a), inter le quales:

le Haga, le Levante, le Vaticano, le Peloponneso, le Occidente.

3. Substantivos

3.1 Le substantivos non se distingue secundo generes. Solmente in nomines de humanos e animales le **-a** final pote indicar le feminino e le **-o** final le masculino.

amica — amico	**maestra — maestro**
italiana — italiano	**cavalla — cavallo**

3.2 Le plural se face normalmente per adder **s** post parolas terminante in un vocal e **-es** post parolas terminante in un consonante.

lingua — linguas	**patata — patatas**
mar — mares	**action — actiones**

Pro conservar le pronunciation del **-c** final on scribe **-ches** in le plural.

albricoc — albricoches

3.3 Varie parolas que se termina in un consonante non sibilante (i.e. non **s, x, z**) e que non es conforme o assimilate al aspecto general o al pronunciation de Interlingua, ha lor plural normalmente in **-s**, (sed **-es** non es incorrecte in tal casos), in particular si isto es le termination plural in le lingua original, per exemplo: **chauffeur, chef, drug, dossier, film, handicap, hotel, interview, mannequin, portrait, rail, record, reservoir, saison, souvenir, tank, ticket, tunnel, wagon.**

3.4 Del parolas scientific que se termina in **-itis** e **-sis**, on face le plural per cambiar iste terminationes in **-ites** e **-ses**.

neurosis — neuroses **synopsis — synopses**

hepatitis — hepatites **oasis — oases**

3.5 Substantivos componite con un secunde elemento in le plural non ha un forma plural distinctive.

un guardacostas — duo guardacostas

un paracolpos — duo paracolpos

3.6 Le plural non influentia le accentuation (cf. le paragrapho 1.12).

arbore — arbores **actor — actores**

3.7 Le substantivos non es declinate; il non ha casos de declination. Le genitivo e le dativo de alicun linguas es exprimite per le prepositiones **de** e **a**.

Le presidente del republica debe mantener le leges del stato.

Nos ha pagate al fabricante pro le merces que ille habeva fornite a nos.

4. Pronomines

4.1 Le pronomines personal e le adjectivos possessive.

	pronomines personal		adjectivos possessive
	subjecto	objecto	
prime persona singular	**io**	**me**	**mi**
secunde persona singular			
familiar	**tu**	**te**	**tu**
formal	**vos**	**vos**	**vostre**
prime persona plural	**nos**	**nos**	**nostre**
secunde persona plural	**vos**	**vos**	**vostre**
tertie persona singular			
feminin	**illa**	**la**	**su**

masculin	**ille**	**le**	
neutre	**illo**	**lo**	
tertie persona plural			
feminin	**illas**	**las**	**lor**
masculin e general	**illes**	**les**	
neutre	**illos**	**los**	

4.2 Le pronomines illa e ille designa humanos e illo cosas e animales. Quando on vole indicar le sexo de animales le uso de **ille** e **illa** es acceptabile. Pro le secunde persona singular **vos** es plus usate quam **tu** e **te** que se reserva pro relationes intime.

Del tertie personas plural **illas** se applica a un gruppo exclusivemente feminin e **illos** solmente a un gruppo de cosas, sed **illes** ha un signification plus general e non solmente masculin.

4.3 Post prepositiones seque: **me, te, nos, vos, illa, ille, illo, illas, illes, illos**. Per exemplo:

a me, con te, pro nos, de ille, sub illo, super illes
In le tabella hic supra istos es umbrate.

4.4 Le pronomine reflexive pro le tertie persona singular e plural es **se**.

Io me lava; tu te lava; illa se lava; omnes se lava.

Se pote significar etiam 'reciprocamente'.

Illes se basiava = **Illes basiava le un le altero**.

De plus **se** es usate (se usa) etiam como un altere forma del passivo.

Le libros se vendeva rapidemente = **Le libros esseva rapidemente vendite**.

4.5 Como objecto sine preposition (objecto directe de un verbo) le loco del pronomine personal o reflexive es ante le forma simple del verbo, sed post le imperativo, le infinitivo e le participio presente.

Io lo vide. Tu me sequeva. Vos le trovara. Adjuta me!

Pro informar nos, ille me scribeva un littera.

Vidente la, ille se approchava a illa e la salutava cordialmente.

Tu respondeva a me.

4.6 Con formas composite del verbo le pronomine se trova ante o post le forma total.

Io le ha trovate. Io ha trovate le. Tu va revider la.

4.7 In compositiones con **facer** le loco de un pronomine pote determinar le signification.

Illa le face portar = **Illa effectua que ille porta.**

Illa face portar le = Illa effectua que ille es portate.

Illa le face portar le = Illa effectua que un persona porta un altero.

4.8 Quando un verbo ha relation con duo pronomines objective sine un preposition, illo del duo que le verbo concerne plus directemente es usate ante le altere.

Ille me lo dice. **Ille lo ha dicite a me.**

Ille me lo ha dicite **Ille ha dicite lo a me.**

Ille ha dicite me lo.

4.9 Le pronomine impersonal **il** es usate in expressiones como:

Il pluve. Il face calor. Il ha homines qui non lo crede.

Il es desirabile que ille venira tosto.

4.10 On pote etiam omitter **il**.

Es desirabile que on va examinar isto.

Es necessari trovar un medio melior.

Isto es conforme al construction inverse:

Trovar un medio melior es necessari.

In le ultime exemplo il non ha un loco pro **il** (= in illo non es un loco pro **il**).

4.11 Le adjectivos possessive del tabella in paragrapho 4.1 sta usualmente ante substantivos e in iste position illos contine le senso del articulo definite, ergo rarmente illos es precedite per un articulo.

Mi patre, tu matre e nostre sorores.

4.12 Usate post substantivos **mi, tu, su** e **lor** recipe un **e** final.

Un fratre mie (= Un de mi fratres)

4.13 Etiam quando le possessivos es usate como substantivos, illos ha le **e** final, o un o final si illos indica personas.

Iste parapluvia es le mie e illo es le tue.

Mi fratre affin labora del matino usque le vespere pro le suos.

4.14 Le plus sovente il es clar si **su** significa **de ille, de illa** o **de illo**; si non on usa iste complementos prepositional.

Ille ama su infantes. Illa ama su infantes. Illa dirige su automobile.

Si in le tertie phrase non es obvie, per le contexto, que illa dirige non su proprie automobile, on dice per exemplo:

Illa dirige le automobile de ille.

4.15 Le pronomines e adjectivos demonstrative.

adjectivos	substantivos		
	personas		cosas
	masculin	feminin	
iste	**iste**	**ista**	**isto**
ille	**ille**	**illa**	**illo**

Vos vide que le substantivos del secunde serie son identic con le pronomines del tertie persona singular e que ille etiam servi como un adjectivo demonstrative.

Iste exprime proximitate de loco o de tempore e **ille** exprime distantia in tempore e in spatio.

Iste puero es mi filio e ille puera es le filia del vicino.

Io opina que iste flores son plus belle que illos.

Le filia de uno e illa de su fratre son cosinas.

Istas es mi filias.

Istos es le libros que io retene e illos que vos pote retornar.

Illo es un bon idea.

Isto io non comprendeva.

4.16 Le pronomines interrogative e relative.

que adjective e substantive; pro personas e cosas

qui substantive; pro personas

qual adjective

cuje adjective

4.17 Como interrogativos **que** es usate solmente pro cosas e **qui** pro personas.

Que significa isto?

A que vos pensa?

Qui ha le clave de iste porta?

A qui vos ha date le clave?

4.18 Del pronomines relative **qui** servi pro personas, si illo es le subjecto del phrase o es precedite per un preposition; in altere casos on usa **que**.

Le puero qui ha le clave, es in le jardin.

Le puero a qui vos ha date le clave, es in le jardin.

Le puera qui te salutava, es su soror.

Le puera que tu salutava, es mi soror.

Le libro que es reimprimite, non es obtenibile nunc.

Le libro que vos ha legite, io ha date a illa.

Le homine qui nos ha vidite. (Le homine videva nos)

Le homine qui ha vidite nos.

Le homine que nos ha vidite. (Nos videva le homine)

Le personas con qui nos ha viagiate.

Le autobus con que nos ha viagiate.

4.19 Quando le pronomine **que** ha relation con le precedente **lo**, iste duo parolas functiona como un proposition composite **lo que** (un comma non es intercalate).

Io non crede lo que ille dice.

Lo que ille dice, non es le veritate.

Isto non es lo que illa prefere.

Ille ha facite un error, lo que io regretta.
(= io regretta que ille ha facite un error)

Ille ha facite un error, que io regretta.
(= io regretta le error que ille ha facite)

Io vide lo que ille lege.
(Ille lege un libro, non un jornal)

Io vide que elle lege.
(Ille lege, non dormi — hic **que** es un conjunction)

4.20 Le interrogativo **qual** es un adjectivo.

Qual libros vos ha legite? E de qual autores?

4.21 Como pronomine relative etiam **le qual** es usate. Proque un adjectivo que es usate como un substantivo, pote haber le termination del plural, le selection inter **le qual** e **le quales** pote confortabilemente influentiar le signification del phrase.

Le vetule lanterna e le sabliero, le quales esseva rumpite, on ha cambiate pro alteres.
(Ambes, le lanterna e le sabliero esseva rumpite)

Le vetule lanterna e le sabliero, le qual esseva rumpite, on ha cambiate pro alteres.
(Solmente le sabliero esseva rumpite, sed ambe cosas esseva cambiate)

Le societate in le medio del qual ille viveva.

Le periculo menaciante le valores fundamental sine le quales le homine cade al rango de animal gregari.

4.22 Le pronomine **cuje** significa **de qui, de que** o **del qual.**

Le homine cuje filio on ha arrestate.
(de qui on ha arrestate le filio)

Il habeva un incendio cuje flammas esseva visibile de longe.
(del qual le flammas ...)

5. Le verbo

5.1 Le infinitivo del verbos se termina in **-r**: **trovar, vider, audir**. Le grande majoritate del verbos se termina **-ar**, pauches in **-ir**, e un numero medie in **-er**, sed plures de istos se trova inter le plus frequentes.

5.2 Per omitter le **-r** on obtene le forma del verbo que indica le presente.

io trova, tu trova, illa trova, nos trova, vos trova, illes trova.

Assi etiam **io vide, tu vide**, etc. e **io audi, tu audi**, etc. Le presente ha le mesme forma pro omne personas singular e plural.

5.3 Le verbos **esser, haber** e **vader** ha formas plus breve pro le presente, a saper **es, ha, va**.

Proque io ha un terribile mal de dente, il es necessari que io va al dentista.

5.4 Per le forma del presente on exprime etiam le imperativo o volitivo.

Vide! Audi me! Vade foras! Veni hic!

5.5 Le imperativo de **esser** es **sia**.

Sia contente! Sia benvenite!

5.6 Etiam le infinitivo pote servir pro exprimer un ordine o un requesta.

Tener se al dextra! Non fumar!

5.7 Le passato o imperfecto se exprime per adjunger le desinentia **-va** al forma del presente.

io trovava, tu trovava, illa trovava, nos trovava, vos trovava, illes trovava

Assi etiam **io videva, tu videva**, etc. e **io audiva, tu audiva**, etc. Etiam le forma del passato es le mesme pro omne personas.

5.8 Le futuro es denotate per adjunger le desinentia accentuate **-a** al infinitivo.

io trovara, tu trovara, etc.; illa videra, nos videra, etc.; vos audira, illes audira, etc.

5.9 On pote exprimer le futuro etiam con le verbo **vader**.

io va trovar (= io trovara); **illes va trovar** (= illes trovara)

5.10 Le participio presente es formate per adder **-nte** post le forma del presente. Si iste forma se termina in **-i** on adde **-ente**,

trovante, vidente, audiente

Iste participios es adjectivos e pote es ser usate como substantivos.

Duo passantes videva le fugiente captivo.

Vidente le casa ardente, illa alarmava le pumperos.

Habente terminate su oration le presidente dava le parola al sequente orator.

Passante le loco del accidente, nos videva vulneratos.

Su actos esseva choccante.

Le situation pare esser menaciante.

5.11 Etiam del verbos **caper, facer, saper** e del verbos derivate ab **-ciper, -ficer, -jicer, -spicer** (per exemplo **reciper, calefacer, sufficer, prospicer**) le participio presente se termina in **-iente**: **capiente, faciente, recipiente**, etc.

5.12 Le participio perfecte ha le termination **-te**, que es adjungite post le forma del presente. Un **e** precedente es cambiate in **i**.

trovate, vidite, audite.

Iste participios pote usar se como adjectivos

Isto pare esser un cosa perdite.

Impellite per le canes le cervo cercava asylo in le profundo del foreste.

Le cervo impellite escappava del canes.

Ille es fatigate.

5.13 Le participio perfecte se usa con le verbo auxiliar **haber** pro exprimer le perfecto.

io ha trovate, tu ha venite, ille ha vidite, illa habeva vidite, nos habera vidite, illes va haber vidite

Le traino ha justo nunc arrivate.

Le parve infante habeva cadite ab le scala.

5.14 Le participio perfecte con le verbo auxiliar **esser** exprime le passivo.

illo es trovate (illo appare)

illo ha essite trovate (illo ha apparite)

illo esseva trovate (illo appareva)

illo habeva essite trovate (illo habeva apparite)

illo essera trovate (illo apparera)

illo habera essite trovate (illo habera apparite)

5.15 In multe tal casos le participio exprime un action o un evento; illo pote etiam exprimer un stato.

Le vitro es rumpite. (= le ruptura eveniva in le passato)

Es illa maritate? (= es illa un marita?)

Iste citate es situate apud un grande laco.

5.16 In loco del passivo on usa a vices un verbo reflexive.

Iste libros se vende multo. (= iste libros es multo vendite)

5.17 Le conditional es formate per adjunger le termination **-ea** post le infinitivo. Super le **e** de **-ea** es le accento.

io trovarea, vos viderea, illes audirea

5.18 Le conditional se usa post un supposition que es formulate con le passato e initiate con le conjunction **si**.

Si io esseva in su position, io non facerea isto.

Si tu habeva multe amicos, tu esserea ric.

Etiam le construction inverse es usate.

Nos haberea potite venir, si on solmente habeva invitate nos.

5.19 In tal casos le supposition frequentemente non se exprime.

Io esserea felice de adjuvar la. (con le pensata: si illa requirerea adjuta)

Ille deberea non comportar se de tal maniera. (e on pensa: si nostre conception de comportamento decente esseva respectate per ille).

5.20 Le conditional es associate con le idea de un evento o stato cuje realisation nos previde, expecta, desira o conjice. Proque iste realisation se trova in le futuro o foras de nostre campo de vista, illo es incerte, e in consequentia le uso del conditional se extende a varie casos ubi certitude non es o ancora non es presente.

Ille diceva que ille venirea.

Le traino partirea a tres horas.

(On dice que) Illes haberea perdite multe moneta.

Io non habeva expectate que illes agerea assi.

Volerea vos explicar me le difficultates?

Io multo appreciarea apprender vostre judicio.

5.21 Interlingua non ha un distincte forma pro un subjunctivo. In loco de isto on usa le presente del indicativo post le conjunction que.

On desira que ille veni. Que ille veni!

Que nos parti de hic!

Rarmente etiam, plus imperative:

Veni ille! Parti nos de hic!

5.22 Solmente del verbo **esser** on poterea assumer le existentia de un subjunctivo, que es identic con le imperativo (vide § 5.5).

Que on sia caute!

Ille interveniva a fin que iste falta sia impedite.

5.23 Le infinitivo es usate a vices como un substantivo.

De longe nos audiva le mugir del cascada.

Iste lamentar eterne me forte enoia.

Le venir e partir del visitantes.

Ille nocte illa soniava de esseres estranie.

Su travaliar es jocar.

5.24 Apud qualque formas del verbos **esser** il ha alteres que alicunos prefere usar in loco de formas regular. Istos es **era** (= esseva), **sera** (= essera), **serea** (= esserea) e **son** como forma plural de **es**.

Danese, norvegiano, svedese son linguas germanic; etiam gothico era un lingua de iste gruppo.

5.25 In verbos que es derivate con le suffixo **-ar** de altere parolas on pote conservar le accento de istos in le presente del conjugation. In general iste modo de accentuar concerne multe verbos cuje infinitivos se termina in **-erar, -icar, -idar, -igar, -imar, -itar, -ular, -uplar** (cf. § 1.14 e § 1.15)[1].

examine, examinar, nos examina

regula, regular, vos regula

capite, decapitar, on decapita

libere, liberar, ille libera

judice, judicar, vos judica

lucide, elucidar, io elucida

proxime, approximar, tu approxima

defia, defiar, illes defia

compania, accompaniar, io accompania

analysis, analysar, ille analysa

domino, predominar, isto predomina

pacific, pacificar, on pacifica

Iste accentuation pote includer etiam verbos non derivate como per exemplo

considerar, io considera **significar, isto significa**

investigar, on investiga

[1] Isto non include ni le verbos **acierar, camminar, desperar, fatigar, intrigar, manierar, maritar, pantomimar, profitar, sublimar,** ni verbos terminante in - **er** como **adherer, componer, comprimer, decider, interdicer, persuader, prevaler**.

5.26 Synopsis del conjugation del verbos in Interlingua:

infinitivo	**amar**	**vider**	**audir**
presente	**ama**	**vide**	**audi**
passato o imperfecto	**amava**	**videva**	**audiva**
futuro	**amara**	**videra**	**audira**
	va amar	**va vider**	**va audir**
conditional	**amarea**	**viderea**	**audirea**
participio presente	**amante**	**vidente**	**audiente**
participio passate	**amate**	**vidite**	**audite**
perfecto	**ha amate**	**ha vidite**	**ha audite**
plusquamperfecto	**habeva amate**	**habeva vidite**	**habeva audite**
perfecto futuro	**habera amate**	**habera vidite**	**habera audite**

6. Adjectivos

6.1 Etiam le adjectivos non es declinate. Isto significa que il ha nulle distinctiones pro parolas feminin o masculin e pro le singular o le plural.

Iste nove casa es alte.

Ille alte casas es vetule.

Le allegre juvene femina es belle.

6.2 Adjectivos pote preceder e sequer substantivos. Un adjectivo precedente tende a indicar un proprietate essential del substantivo e un adjectivo sequente un qualitate del substantivo a distinguer de alteres o un qualitate occasional.

Le linguas national e le lingua international.

Commandar le immediate arrestation del assassinator.

Un arrestation immediate alarmarea le complices.

6.3 Adjectivos polysyllabe se trova usualmente post un substantivo; breve adjectivos como **bon, belle, breve, mal, multe, grande, longe, parve** normalmente lo precede. Le duo possibilitates pro le location de adjectivos non semper determina un differentia de signification. Le location es etiam influentiate per gustos personal.

6.4 Adjectivos se pote usar como substantivos; como tales illos prende le termination **-(e)s** del plural.

Es istos copias del original? — No, istos es alteres.

Nos passava septe dies de vacantia in Slovachia. Solmente le prime e le ultime il faceva pluvia.

Benque multe homines de etate median es plus experte in lor profession, on sovente prefere juvenes.

6.5 In multe tal casos — e isto es a observar como le practica normal — adjectivos se converte in ver substantivos con le terminationes **-a** o **-o**. Inter istos se trova omne adjectivos que se termina in **-an, -ari, -ate, -c (-esc, -ic), -ide** (non **-oide**), **-ime, -in, -ite, -ive, -ori, -ose**.

parve, un parvo; ric e povre, le riccos e le povros;

hypothecari, hypothecario; african, africanos;

characteristic, un characteristica; defensive, le defensiva;

un evento passate, un evento in le passato;

on lo ha inviate, le inviato de Francia;

un mixtura explosive, dynamite es un explosivo;

Ille semper sapeva gauder del bono e del bello.

6.6 Usate como substantivos varie altere adjectivos non altera lor terminationes; inter istos se trova **breve** e **leve**, **commun, cruel** e **fidel, grande** e **verde, folle** e **molle, forte** e **triste, juvene** e **vetere, major** e **minor, plure, qual, tal**. Le appendice C monstra un synopsis plus ample de iste adjectivos.

le governamento central	**un central electric**
un casa mobile	**le mobiles in le casa**
le lingua anglese	**io ha incontrate un anglese**
le ministro presidente	**le presidente del republica**
iste conducta es tabu	**rumper un tabu**
un juvene homine	**un vetulo e un juvene**

6.7 Le adjectivo functiona como un complemento predicative in le sequente phrases.

Allegre ille me reguardava.

Le puero natava nude in le rivo.

Ric illes partiva sed paupere ille retornava.

Mi amico se declarava preste a adjutar.

Petro vade sol a Paris. (nemo le accompania)

Petro vade solmente a Paris. (non a altere urbes)

In iste exemplos le adjectivos **allegre, nude, ric, paupere, preste** e **sol** concerne le subjectos **ille, le puero, illes, mi amico** e **Petro**.

6.8 Il ha etiam le casos in que le adjectivo refere al objecto.

Ille trovava difficile responder a mi question.

Io non estima alte su chance a succeder.

Trova le criminal e apporta le vive o morte!

Vide le jalne porta. Erico lo colora verde.

In iste phrases le adjectivos **difficile, alte**, **vive** e **morte, verde** concerne le objectos **responder, su chance a succeder, le, lo.**

Un inversion es etiam possibile:

Nos vole clarificar le valores que rende le vita bon e significante.

Le fertilitate del terra rende le existentia plus confortabile.

Il ha un differentia de signification in:

Ille colora verde le porta. (Le porta deveni verde)

Ille colora le porta verde. (Le porta es verde e illo obtene un altere color; cf. Ille colora verde le porta jalne = le jalne porta deveni verde)

7. Adverbios

7.1 Ab adjectivos es derivate adverbios con le suffixo **-mente**. Adjectivos que se termina in **-c** prende **-amente**.

facile — facilemente, natural — naturalmente

rapide — rapidemente, energic — energicamente

un exacte description — describer exactemente

le arrestation immediate — immediatemente arrestate

un reguardo timide — reguardante timidemente

Le puero vadeva lentemente al casa. Ille retornava voluntarimente.

Le situation es choccantemente dramatic.

7.2 Quando duo o plure adverbios seque le un le altere, il non es semper necessari repeter **-mente**,

Ille travalia rapide- e exactemente.

7.3 A vices on omitte pro motivos stilistic o altere le suffixo **-mente** del toto. Isto on face usualmente con **bastante, forte, longe** (distantia) e **tarde**.

Scribe breve e clar!

illa esseva elegante vestite.

ille reguarda triste ante se.

Non veni tarde, a fin que nos potera bastante discuter super le thema.

7.4 Il ha alicun adverbios que se deriva etiam con le termination **-o**. Istos es:

a)

basse — basso	**multe — multo**	**sol — solo**
certe — certo	**medie — medio**	**subite — subito**
expresse — expresso	**pauc — pauco**	**tante — tanto**
juste — justo	**preste — presto**	**tote — toto**
mesme — mesmo	**quante — quanto**	

b) le adverbios de numerales **primo, secundo, tertio, quarto, quinto**, etc. (vide § 8.9)

c) adverbios de adjectivos que se termina in **-issime**, per exemplo **bellissimo, fortissimo**.

Istos non exclude le uso de **certemente, solmente, primemente, bellissimemente**, etc.

7.5 In Interlingua adverbios es derivate solmente de adjectivos. Il ha etiam adverbios non-derivate o adverbios original.

ancora, como, etiam, forsan, hic, ibi, jam, non, quando, semper, e varie alteres.

7.6 Le adverbios **plus** e **minus** exerce un function special. Illos se usa con adjectivos e adverbios pro exprimer un grado plus, minus extense o extreme.

alte, tanto alte como	(positivo)
plus alte que, minus alte que	(comparativo)
le plus alte de, le minus alte	(superlativo)

Iste libro es minus interessante que illo (o: **quam illo).**

Isto es plus difficile que io habeva expectate.

Illo non es tanto facile como vos crede.

Que es le plus alte montania del mundo? o: **Que es le montania le plus alte del mundo?**

Nemo sape le qual es le plus basse. Prende le plus longe del duo!

Ibi on trova le plus belle flores.

Ecce mi plus fidel amico! o: **Ecce mi amico le plus fidel!**

Ille ha minus travaliate que vos.

Oslo es situate plus nord que Stockholm.

Hodie ille ha currite plus rapidemente que heri.

Iste puero saltava le plus longe de omnes.

In loco del particula **que** in le comparativo on pote usar etiam **quam**.

plus alte quam = plus alte que

7.7 Apud le comparativo e le superlativo del sequente adjectivos e adverbios il ha parolas synonyme.

bon	**melior = plus bon**	**optime = le melior = le plus bon**
mal (adj.)	**pejor = plus mal**	**pessime = le pejor = le plus mal**
magne	**major = plus magne**	**maxime = le major = le plus magne**
parve	**minor = plus parve**	**minime = le minor = le plus parve**
ben	**melio = plus ben**	**optimo = le melio = le plus ben**
mal (adv.)	**pejo = plus mal**	**pessimo = le pejo = le plus mal**

Plus e **minus** se pote reguardar como formas comparative de **multo** e **pauc**.

7.8 Interlingua conta plure constructiones adverbial, in multe casos formate de un preposition e un substantivo o un adjectivo.

a basso, al minus, a pena, de nocte, de nove, de plus, in parte, in van, iste vespere, cata die, per consequente

7.9 Un adverbio precede le adjectivo o un altere adverbio que illo concerne.

Iste libro es multo interessante.

Ille es incredibilemente stupide.

Isto es un obra vermente multo belle.

7.10 Si un adverbio refere a un singule verbo, un participio passate o un infinitivo (post un verbo auxiliar) illo pote trovar se ante o post isto.

Ille multo labora. Ille labora continuemente.

Ille clarmente explicava le problema. Ille lo explicava clarmente.

Illa forsan lo comprendeva. Illa lo ha ben comprendite.

Istos es le provisiones que illes urgentemente require.

On viola frequentemente le integritate del individuo.

On frequentemente signala le vaste varietate del racias canin.

Ille ha politemente respondite. illa ha respondite politemente.

Nos debe premeditar nostre actos meticulosemente

7.11 Breve adverbios (p.ex. **ben, jam, multo, non**) es usualmente locate ante le verbo, sed adverbios que indica un certe determinate tempore (p. ex. **deman, heri, hodie**) o loco (p.ex. **hic, ibi, illac**) se trova normalmente post le verbo.

Ille ben explicava le problema.

Io non crede lo que ille dice. Io non lo crede. Illa non le lo pardona.

Illa tu jam legite iste libro?

Nos va arrivar deman. Vide tu qui sta ibi?

7.12 Le position de alicun adverbios pote determinar le signification de un phrase.

Io non pote facer isto.
(Il es impossibile que io lo facera)

Io pote non facer isto.
(Il es possibile que io non lo facera)

Solmente Julio vole reparar le lampa.
(Alteros non lo vole reparar)

Julio vole solmente reparar le lampa.
(Ille non vole vender lo)

Julio vote reparar solmente le lampa
(Ille non vole reparar altere cosas)

7.13 Quando un adverbio concerne un integre phrase on lo pone al initio o, inter commas, intra isto.

Vermente, ille me diffide.

Illes escappava, felicemente, ante que le incendio erumpeva.

Deviationes del 'regulas' in iste paragraphos es justificabile per desiros de gusto o de emphase.

8. Numerales

8.1 Numerales cardinal

1	**un**	11	**undece***	**dece-un**	21	**vinti-un**
2	**duo**	12	**duodece***	**dece-duo**	22	**vinti-duo**
3	**tres**	13	**tredece***	**dece-tres**	30	**trenta**
4	**quatro**	14	**quattuordece***	**dece-quatro**	40	**quaranta**
5	**cinque**	15	**quindece***	**dece-cinque**	50	**cinquanta**
6	**sex**	16	**sedece***	**dece-sex**	60	**sexanta**
7	**septe**	17	**septendece**	**dece-septe***	70	**septanta**
8	**octo**	18	**octodece**	**dece-octo***	80	**octanta**
9	**novem**	19	**novendece**	**dece-novem***	90	**novanta**

10	**dece**	20	**vinti/viginti**	100	**cento**
				1.000	**mille**

*conforme al linguas romance.

Il ha duo series alternative pro 11... 19: Preferibile es non usar numerales de ambe series in le mesme texto.

Si vos lo prefere: **vinti e un, vinti e duo**, etc.

8.2 Numerales ordinal on pote le plus simplemente formar con le suffixo **-esime** al maniera del italiano, del francese e de altere linguas, per exemplo: **octesime, sedecesime, dece-novesime, sexantesime, centesime, duocentesime, tres centos sexanta-unesime**.

Generalmente on vide in textos de Interlingua numerales ordinal formate con le sequente basic numerales ordinal.

1me	**prime**	**5te**	**quinte**	**9ne**	**none**
2de	**secunde**	**6te**	**sexte**	**10me**	**decime**
3tie	**tertie**	**7me**	**septime**	**11me**	**dece-prime**
4te	**quarte**	**8ve**	**octave**	**12me**	**dece-secunde**

Alora on usa per exemplo **dece-quinte, vinti-tertie, sexanta-octave**. Plus international es usar le basic numerales ordinal con le serie pro le decenas: **decime, vigesime, trigesime, quadragesime, quinquagesime, sexagesime, septuagesime, octogesime, nonagesime** e in compositiones per exemplo **vigesimoprime** (= vinti-unesime), **trigesimoquinte** (= trenta-cinquesime).

Ordinales super 10 es pauco usate. In general on prefere usar le cardinales.

8.3 Ab le numerales del previe paragrapho se ha generate un multitude de derivationes, per exemplo: **primari, primate, primatia, primitia, primogenite, primordial, secunda, secundari, tertia, tertiari, quadragenari, quadragesima, quadruple, quarta, quartetto, quinquagenari, quinquagesima, quinta, quintetto, quintuple, sexagenari, sexagesima, sexagesimal, sexta, sextetto, sextuple, sextetto, septuagenari, septuagesima, septuple, octava, octetto, octogenari, octuple, nonagenari, nonuple, vigesimal, centesimal.**

8.4 Fractiones:

1/2	**un medietate**
1/3	**un tertie parte** o **un tertio**
1/4	**un quarte parte** o **un quarto**
2/5	**duo quinte partes** o **duo quintos**
13/20	**tredece vintesime partes** o **tredece vintesimos**

8.5 Potentias de mille e million con proprie nomines.

million	= mille vices mille	= mille al secunde potentia

milliardo	= mille milliones	= mille al tertie potentia
billion	= million milliones	= million al secunde potentia
trillion	= million billiones	= million al tertie potentia
quadrillion	= million trilliones	= million al quarte potentia
quintillion	= million quadrilliones	= million al quinte potentia

Del mesme modo **sextillion, septillion, octillion, nonillion**.

8.6 In interlingua es usate puncto pro marcar triplettos de cifras in grande numeros.

8.765.432.019 **octo milliardos septe centos sexanta-cinque milliones quatro centos trenta-duo milles e dece-novem**

Le comma es usate como le signo decimal,

17,34 **dece-septe puncto tres quatro o septendece comma trenta-quatro**

8.7 Exemplos:

Nos es septe.

Un libro de septe centos paginas.

Quatro milles bicyclos per anno.

Sex litros de lacte.

Un nave de octo milles cinque centos tonnas.

Duo milliones quatro centos milles francos.

Cento duodece es quatro per cento de duo milles octocentos.

In un matrice bidimensional de cinquanta series in octanta columnas le elemento (8,40) es le sex centesime elemento secundo le series e le mille novem centos cinquanta-octesime secundo le columnas.

Post le substantivos **million** e **milliardo**, etc. seque le preposition **de** ante le objecto mesurate.

Novem milliones de habitantes

Duo milliardos de annos lumine

8.8 Un pauco de arithmetica.

12 + 4,8 = 16,8	**duodece plus quatro comma octo es sedece comma octo**
52 - 18 = 34	**cinquanta-duo minus dece-octo es trenta quatro**
14 x 17 = 238	**quattuordece vices septendece es duo centos trenta-octo**
21 / 7 = 3	**vinti-un dividite per septe es tres**
12^2 = 9 x 24	**duodece in quadrato es novem vices duo al quarte potentia**

$\sqrt{2} = 1,41...$ **le radice (quadrate) de duo es un comma quatro un...**

8.9 Ab numerales ordinal se deriva adverbios.

primo (1mo), secundo (2do), tertio (3tio), quarto (4to), etc.
Etiam **primemente, secundemente**, etc. es usabile.

Le rasorio que io te ha prestate, reveniva defecte. — Amico, tu multo erra. Primo, io lo ha retornate in bon stato; secundo, illo esseva jam defecte quando io lo recipeva, e tertio, tu non del toto me ha prestate un rasorio.

8.10 Le uso de ordinales non es ligate a stricte regulas. On pote dicer **capitulo duo** o **le secunde capitulo, Carolo Quinte** o **Carolo Cinque, Ludovico Decimotertie** (o **Ludovico Dece-tertie**) o **Ludovico Tredece**. Apud nomines de imperatores, reges, etc. on semper usa **prime: Elisabeth Prime de Anglaterra**.

8.11 In datas le die es indicate con un numero cardinal, excepte le prime die del mense.

Hodie es le prime de junio. Heri esseva le 31 de maio.

Que die del mense es hodie? Hodie es le cinque.

Qual die del mense nos ha? Quante nos ha hodie? Nos ha le prime.

8.12 Le hora del die on pote indicar secundo iste modello.

Que hora (il) es? A que hora ille venira?

Il es un (hora). A un hora.

Il es duo (horas). A duo horas.

Il es duo (horas) e cinque (minutas). Il es duo (horas) e (un) quarto.

Il es duo (horas) e vinti-cinque.

Il es duo (horas) e (un) medie.

Il es tres (horas) minus vinti-sex o duo (horas) trenta-quatro.

Il es tres (horas) minus sex o duo (horas) cinquanta-quatro.

9. Le suffixos

9.1 Il es obvie que il ha un relation inter le sequente vocabulos: **numerabile, numeral, numerario, numeration, numerator, numeric, numerose, numerositate**. In omne iste parolas nos vide le radice **numer-** ligate a un suffixo.

in:	le suffixo:	como in:
numerabile	**-abile**	**contabile, remarcabile**
numeral	**-al**	**central, national**
numerario	**-ario**	**bibliothecario, vocabulario**
numeration	**-ation**	**delegation, publication**

numerator	**-ator**	**amator, conservator**
numeric	**-ic**	**dramatic, gigantic**
numerose	**-ose**	**miraculose, nervose**
numerositate	**-itate**	**capacitate, nationalitate**

Isto servi pro demonstrar que il ha in Interlingua corro in altere linguas un multitude de vocabulos que esseva derivate ab alteres per le medio de suffixos (e etiam de prefixos). Le internationalitate justifica un enumeration del suffixos principal con un breve definition de lor significationes, lo que hic infra seque.

9.2 Suffixos in Interlingua

adj. = adjectivo, adv. = adverbio, num. = numeral, pers. = persona, subst. = substantivo, < = formate de.

-ada subst. < verbo: action continuate o prolongate.

subst. < subst.: un serie o un producto.

blocar : blocada, mascarar : mascarada,

rider : risada, balustro : balustrada, colonna : colonnada, limon : limonada

-age subst. < verbo: un action o processo.

subst. < subst.: un collection.

arbitrar : arbitrage, atterrar : atterrage, maritar : maritage, massar : massage,

folio : foliage, tonna : tonnage

-al adj. < subst.: characteristic de..., pertinente a..., etc.

commercio : commercial, essentia : essential, genio : genial, horizonte : horizontal

In alicun casos le termination es **-ial** o **-ual**,

equator : equatorial, parte: partial,

grado : gradual, mense : mensual

-alia subst. < subst.: collection sine valor.

ferro : ferralia, papiro: papiralia

-an adj. < subst.: pertinente a..., native de..., originante de...

-ano subst. < subst.: habitante, nativo de..., adherente de...

Africa: african, africano; Corea : corean, coreano; Venetia : venetian, venetiano; republica : republican

In alicun casos le suffixos es **-ian** e **-iano**.

Brasil: brasilian, brasiliano; Christo : christian, christiano

Le termination **-o** a nomines de populos denota etiam linguas.

Traducer ab le germano in bulgaro (adjectivos **german** e **bulgare**)

-ar, -ari adj. < subst.: pertinente a...

familia: familiari, ferrovia : ferroviari, legenda : legendari, populo : popular, stella : interstellar, nucleo : nuclear

-ar verbo < adj./subst.: facer..., render...

complete: completar, nette : nettar, secur : assecurar, catena : catenar, rima : rimar, stimulo : stimular

-ario pers. < subst. o adj.: persona concernite con o characterisate per...

adverse : adversario, function : functionario, voluntate : voluntario

subst. < subst.: collection consistente de o characterisate per...

die: diario, planeta : planetario, vocabulo : vocabulario

-astre adj. < adj.: de color similar a...

blanc : blancastre, verde : verdastre, oliva : olivastre

-astro pers. < pers.: persona qui face su occupation de maniera mal.

medico : medicastro, poeta : poetastro

pers < pers: relativo per maritage. Feminino: **-astra**.

fratre : fratrastro, matre : matrastra

-ata subst. < subst.: contento o quanto comprendite in...

corbe : corbata, mano : manata, nocte : noctata

-ato (1) subst. < pers.: officio, dignitate

commissario : commissariato, consule : consulato, conte : contato, episcopo : episcopato, protector: protectorato

-ato (2) subst. < subst.: substantia chimic.

aceto : acetato, nitro : nitrato, phosphoro : phosphato, sulfure : sulfato

-atura subst. < subst.: structura collective, principalmente in le corpore human.

capillo: capillatura, musculo : musculatura, littera : litteratura, judice : judicatura

(vide etiam **-ura** (2))

-bile adj. < verbo: que es apte o digne pro es ser facite.

Iste suffixo es usate in le forma **-abile** post le radices de verbos in **-ar** e in le forma **-ibile** post le radices de verbos in **-er** o **-ir** (accento abile, ibile), In plure casos de verbos in **-er** le suffixo **- ibile** seque post un forma special del verbo quando ille forma se termina in **pt, s, st, x** (vide le capitulo 10).

acceptar : acceptabile, portar : portabile, respectar: respectabile, disponer : disponibile, creder : incredibile, audir : audibile, admitter : admissibile, flecter : flexibile, perciper : perceptibile, sentir : sensibile

-ena subst. < num.: gruppo de (circa)... cosas o personas.

duodece : duodecena, vinti : vintena

-eria subst. < subst./verbo: loco ubi on face, tene o vende...

lavanda: lavanderia, libro : libreria, raffinar : raffineria

subst. < subst.: arte, manufactura, negotio, practica de labor, etiam producto de tal labor.

argento : argenteria, dentista : dentisteria, pirata : pirateria

subst. < adj./pers.: comportamento, maniera de conducer se.

brusc : bruscheria, carnerada : cameraderia, coquette : coquetteria

-ero pers. < subst.: qui travalia con o negotia in... Le forma feminin es **-era**.

banca: banchero, cassa : cassero, jardin : jardinero, libro : librero, obra : obrero, policia : policiero

-esc adj. < subst.: similar a ..., al modo de...

carneval : carnevalesc, pictor : pictoresc, Rembrandt : rembrandtesc

-ese adj. < subst.: pertinente a, native de;

subst. < subst.: substantivo: 1. habitante de..., nativo de...; 2. lingua de...

Albania: albanese, Japon : japonese, Milano: milanese

-esime adj. < num.: numeral ordinal.

octo : octesime, dece-novem : dece-novesime, infinite : infinitesime

-esimo subst. < num.: fraction.

un novesimo es un novesime parte

-essa (1) subst. < adj.: stato o qualitate de esser...

allegre : allegressa, gentil: gentilessa, pur : puressa

-essa (2) pers. < pers.: forma feminin de nomines de dignitarios, etc.

conte : contessa, prestre : prestressa, poeta: poetessa

-eto subst. < subst.: loco ubi se cultiva un specie de arbores, arbustos.

pino : pineto, arbore : arboreto, salice : saliceto

-etta subst. < subst.: cosa parve o minoro

-etto camera : cameretta, furca : furchetta, gallina: gallinetta, nave: navetta, pacco : pacchetto

In general **-etta** se usa post le radice de parolas in **-a** e **-etto** post le radice de parolas in **-o**.

-ette adj. < adj.: in grado minor.

belle : bellette, clar : clarette

-ia A. con le accento super le syllaba precedente.

subst. < adj., principalmente illos in **-nte**: qualitate o stato de...

Le combination **-ntia** coincide con le postverbal suffixo substantive. (Vide **-ntia**)

forte : fortia, modeste: modestia, dependente : dependentia, importante : importantia, patiente : patientia

subst. < adj.: pais, provincia o region de...

german : Germania, croate : Croatia

-ia B. con le accento **-ia**

subst. < adj.: qualitate o stato de... ; frequentemente in terminos technic o scientific.

cortese : cortesia, malade : maladia, monotone : monotonia, orthodoxe : orthodoxia

subst. < subst./pers: arte, scientia, practica, profession de...

astronomo : astronomia, technologo : technologia, telegrapho : telegraphia

subst. < subst./pers.: conducta, qualitate, rango o stato de..., (region de) jurisdiction de un...

maestro: maestria, tutor: tutoria, tyranno : tyrannia

subst. < subst./pers: como un combination de **-ero** e **-ia**.

panetero: paneteria, librero: libreria

-ic adj. < subst.: pertinente a..., characterisate per...

academia : academic, anatomia : anatomic, alcohol: alcoholic, base : basic, biographia : biographic, chimia : chimic, harmonia : harmonic, hygiene : hygienic

In multe casos iste suffixo es adjungite in le forma **-tic**, e sine, o con elision de un **s** o **x** final.

analysis : analytic, chaos : chaotic, ellipse : elliptic, heresia : heretic, neurosis : neurotic, syntaxis : syntactic, diagnosis : diagnostic

In le derivation de un serie de vocabulos in **-ma** e de alicun alteres le suffixo **-ic** o **-tic** seque sine omission del vocal final.

asthma : asthmatic, drama: dramatic, aqua : aquatic, Asia : asiatic, prosa : prosaic

Confronta etiam:

domo : domestic, ecclesia : ecclesiastic, schola : scholastic

-ica subst. < subst.: scientia, technica, arte de...

athleta : athletica, linguista : linguistica, musa : musica

Confronta etiam:

botanica, chronica, critica, esthetica, grammatica, logica, politica, tactica, technica

-ico pers. < subst.: persona qui es capabile in le arte, scientia o technica de...

historia : historico, clero, clerico, satira : satirico

pers. < subst.: persona suffriente de un maladia.

asthma: asthmatico, diabete : diabetico, epilepsia : epileptico, paralysis : paralytico

Confronta etiam:

comico, critico, fanatico, graphico, mechanico, medico, romantico, statistico

Le observationes super le formas extraregular del suffixo **-ic** es valide etiam in re le suffixos **-ica** e **-ico** como se demonstra in le exemplos sequente.

axioma: axiomatica, dogma : dogmatica, genesis : genetica, phrenesia : phrenetico, rheuma : rheumatico, (scepsis) : sceptico

-ifere adj. < subst.: que contine o produce...

carbon : carbonifere, fructo : fructifere, prole : prolifere

-ifero subst. < subst.: medio que produce o causa...

calor: calorifero, flamma : flammifero, somno : somnifero

-ific adj. < subst.: que face...

magne : magnific, pace : pacific, scientia : scientific

-ificar verbo < adj./subst.: facer..., render...

juste : justificar, pace : pacificar, petra : petrificar, simple : simplificar

-il subst. < subst.: loco de reposo pro animales.

can : canil, tauro : tauril

-in adj. <subst.: pertinente a..., native de...

Alexandro : alexandrin, can : canin, mar : marin

-ina subst. < subst.: substantia facite de... o characterisate de...

caffe : caffeina, Nicot : nicotina

-ino subst. < subst.: habitante o nativo de...

Alger : algerino, Levante : levantino

-ion subst. < verbo: action o resultato de...

Le suffixo ha le forma **-ation** pro verbos in **-ar**, e **-ition** pro verbos in **-ir** e alicun verbos in **-er**.

considerar : consideration, installar : installation, definir : definition, ager : action, expander : expansion

-ir verbo < adj./subst.: facer..., render...

blanc : blanchir, belle : imbellir, servo : servir, veste : vestir

-isar verbo < adj./ subst.: facer..., provider de..., tractar secundo...

civil: civilisar, moderne : modernisar, real : realisar, canal : canalisar, organo : organisar, Pasteur : pasteurisar

-ismo subst. < adj./subst.: doctrina, conducta, practica de...

national : nationalismo, nude : nudismo, tour : tourismo

alicun tracto que es characteristic de un certe populo, lingua o conducta.

hispan : hispanismo, idiota : idiotismo

-issime adj. < adj.: in grado extreme.

alte : altissime, reverende : reverendissime

-issimo adv. < adj./adv.: in modo extreme.

belle : bellissimo, ben : benissimo

-ista pers. < adj./subst.: adherente de..., alicuno qui se occupa de...

alpin : alpinista, arte : artista, flauta : flautista, impression : impressionista, nude : nudista, social : socialista

adj. < adj./subst.: parolas in **-ista** usate como adjectivos,

ideal : idealista, national : nationalista

-ita pers. < subst.: habitante o nativo de...

Neapole : neapolita, Israel : israelita, Yemen : yemenita

pers < subst.: membro, partisano o adherente de ...

Jesus : jesuita, Johannes : johannita

-itate subst. < adj.: qualitate, stato de esser ...

active : activitate, celebre : celebritate, neutral : neutralitate

Le vocal **i** se omitte in alicun casos o se cambia in **e** post radices que se termina in **i**.

libere : libertate, varie : varietate

-itis subst. < subst.: maladias, affectiones/maladias inflammatori de certe organos corporee.

broncho : bronchitis, hepate : hepatitis

-itude subst. < adj.: qualitate, stato de esser...

Principalmente post alicun adjectivos que se termina in **-te**.

apte : aptitude, longe : longitude, multe : multitude

-ive adj. < verbo: habente le tendentia a... o le function de...

Le suffixo ha le forma **-ative** pro verbos in **-ar**, e **-itive** pro verbos in **-ir** e alicun verbos in **-er**.

demonstrar : demonstrative, affirmar : affirmative, definir : definitive, attraher : attractive, excluder : exclusive

-mente adv. < adj.: le maniera normal de formar adverbios.

actual : actualmente, secunde : secundemente

-mento subst. < verbo: action de..., resultato del action de...

Le suffixo ha le forma **-amento** pro verbos in **-ar**, e **-imento** pro verbos in **-er** o **-ir.**

abonar : abonamento, regular : regulamento, mover : movimento, departir : departimento

-ntia subst. < verbo: qualitate o stato de esser... **-nte**.

Le suffixo se presenta in le sequente formas: **-antia** pro verbos in **-ar**, **-entia** pro verbos in **-er**, **-ientia** pro verbos in **-ir** (cf. § 5.10).

tolerar : tolerantia, concordar : concordantia, differer : differentia, experir : experientia

-oide adv. < subst.: similar a..., in le forma de...

ellipse : ellipsoide, negro : negroide, typho : typhoide

subst. < subst.: cosa similar a ... o formate como ...

cyclo : cycloide, sinus : sinusoide, sphera : spheroide

-or pers./cosa < verbo: persona qui o utensile que face...

Le suffixo ha le forma **-ator** pro verbos in **-ar**, e **-itor** pro verbos in **-ir** e alicun verbos in **-er**.

excavar: excavator, expedir : expeditor, competer : competitor, comprimer : compressor, rediger : redactor

-ori adj. < verbo: pertinente a..., serviente pro.

Le suffixo ha le forma **-atori** pro verbos in **-ar**, e **-itori** pro verbos in **-ir** e alicun verbos in **-er**.

obligar : obligatori, preparar : preparatori, transir : transitori

-oria subst. < verbo: instrumento pro facer...

mangiar : mangiatoria, frir : fritoria

-orio subst. < verbo: loco ubi on face... o utensile per le qual on face...

Le suffixo ha le forma **-atorio** pro verbos in **-ar**, e **-itorio** pro verbos in **-ir** e alicun verbos in **-er**.

observar : observatorio, dormir : dormitorio, scriber : scriptorio

-ose adj. < subst.: continente..., ric de..., characterisate per...

ferro : ferrose, gloria : gloriose, melodia : melodiose, tuberculo : tuberculose, avantage :

avantagiose, pretention : pretentiose

Le suffixo se contrahe con **-ion** in **-iose**. In alicun casos illo es **-uose**:

luxo : luxuose, tumulto : tumultuose

-osis subst. < subst.: abnormal stato physic, stato o processo causate per... o characterisate per...

cyano : cyanosis, furunculo : furunculosis, silice : silicosis, tuberculo : tuberculosis

-otic adj. < subst.: pertinente a... osis.

neurosis : neurotic, sclerosis : sclerotic

-rice pers. < verbo: persona feminin qui face...

Le suffixo ha le forma **-atrice** pro verbos in **-ar**, e **-itrice** pro verbos in **-ir** e alicun verbos in **-ero**

cantar : cantatrice, dansar : dansatrice, diriger : directrice, vender : venditrice

Le suffixo **-rice** (le forma feminin de **-or**) es ligate solmente al radices special que se termina in **-t**.

-ura (1) subst. < verbo: action o resultato de...

Le suffixo ha le forma **-atura** pro verbos in **-ar**, e **-itura** pro verbos in **-ir** e alicun verbos in **-er**.

crear : creatura, dictar : dictatura, scriber : scriptura

-ura (2) subst. < pers: stato, rango, dignitate de..., collectivo professional.

advocato : advocatura, magistrato : magistratura, prefecto : prefectura (cf. **-atura**)

-ute adj. < subst.: habente in un grado major.

membro : membrute, villo : villute

Nota: Contraction de suffixos consecutive occurre in le sequente casos.

-ation + -ose = -atiose	**ostentatiose**
-ition + -ose = -itiose	**ambitiose, superstitiose**
-ion + -ose = -iose	**contentiose, pretentiose, factiose**
-itate + -ar = -itar	**facilitar, felicitar, habilitar**
-itate + -ari = -itari	**autoritari, sanitari, universitari**
-itate + -ario = -itario	**dignitario, unitario**

10. Verbos con un secunde radice

10.1 Le suffixos **-ion, -ive, -or, -ori, -orio, -rice** e **-ura** forma derivationes de verbos. Illos es adjungite non al radice del verbos sed a un radice special. Iste secunde radice on obtene in le casos de verbos in **-ar** e in **-ir** normalmente per alterar **r** in **t,** per exemplo:

amar > amat-, crear > creat-, prolongar > prolongat-, dormir > dormit-, investir > investit-, partir > partit-.

Derivationes de iste verbos son **amator, prolongation, dormitorio, investitura, creation, creative, creator, creatura, partition, partitive, partitor, partitura**.

10.2 Simile derivationes de verbos in **-er** se face minus simplemente e in modos diverse. Alicunes on pote reguardar como si illos se terminarea in **-ir**; lor secunde radice ha le termination **-it**.

Exemplos: **adder, biber, creder, eder, -hiber, -parer, render**.

Derivationes: **addition, bibitura, creditor, edition, prohibitori, intuitive, comparition, premonitori, petition, vendita**. Le forma **- hiber** hic representa **exhiber, inhiber, prohiber**, etc. e **-parer: apparer, comparer, disparer**.

10.3 Le verbos in **-er** con un secunde radice se divide in duo gruppos.

Le prime gruppo consiste de verbos cuje radice secunde se termina in **- t-** (-ct-, -lt-, -nt-, -pt-, -rt-, -ut-). Per exemplo:

ager: act- > active, action, actor,

reager: react- > reaction, reactionari;

rediger: redact- > redaction, redactor;

facer: fact- > factor, factura.

Le altere gruppo comprende verbos cuje radice secunde se termina in **- s-** o **-ss-**, per exemplo:

adherer: adhes- > adhesion, adhesive;

currer: curs- > cursive, curso, cursor;

exprimer: express- > expresse, expression, expressive;

posseder: possess- > possession, possessive, possessor;

vider: vis- > visibile, vision, visual.

10.4 In le sequente paragraphos son presentate gruppos de verbos simple o primari que ha un secunde radice irregular, sed quando illos de, per exemplo, **cocer, fliger** e **ceder** es **coct-, flect-** e **cess-**, isto significa que le secunde radices de **decocer, confliger** e **acceder** es **decoct-, conflicte access-**. Mentiones como **-cluder, -jicer, -stituer** significa que istos non ocurre como autonome verbos in Interlingua sed solmente in le forma con prefixos, per exemplo **concluder, excluder, injicer, projicer, restituer, substituer**.

10.5 In le majoritate del verbos in **-er** le secunde radice se ha reducite a un forma 'irregular', in le qual le e final ha disparite, dum in alicunes eveniva un mutation del vocal in le radice. P.ex.:

dicer: dict- **arguer: argut-** **-stituer: -stitut-**

facer: fact- **minuer: minut-** **solver: solut-**

10.6 In un altere gruppo le consonante(s) final del radice se ha assimilate a **-c** in plus; assi omne lor secunde radices se termina in **-ct**. P.ex.:

ager: act- **funger: funct-** **fluer: fluct-**

leger: lect- **finger: fict-** **struer: struct-**

10.7 Un mutation del consomnte(s) final del radice a **-pt-** eveniva in p.ex.:

scriber: script- emer: empt- rumper: rupt-

10.8 Le termination **-sc-** del radice deveniva **-t-** in p.ex.:

cognoscer: cognit- crescer: cret- pascer: past-

10.9 Il ha etiam un gruppo in que le termination **-d-** o **-nd-** del radice se cambiava a **-s-** o **-ss-**. P. ex.:

cader: cas- **vider: vis-** **finder: fiss-**

-cluder: -clus- **expander: expans-** **foder: fuss-**

-ploder: -plos- **funder: fus-** **seder: sess-**

10.10 Le mutation a **-s-** del previe paragrapho nos vide etiam in p.ex.

merger: mers- **peller: puls-** **currer: curs-**

mulger: muls- **-herer: hes-** **verter: vers-**

10.11 Qualque diverse verbos in que nos plus o minus retrova tractos indicate in previe paragraphos es:

cerner: cret- **indulger: indult-** **poner: posit-/post-**

figer: fix- **mover: mot-** **torquer: tors-/tort-**

10.12 Del verbos hic supra mentionate multes — e illos con un lineetta precedente exclusivemente — existe etiam con prefixos (cf. § 10.1), per exemplo, **-herer** in **adherer, coherer, inherer** e **solver** in **absolver, dissolver, resolver**. Plure prefixos se assimila al consonante initial del verbo, lo que es indicate in parentheses in le sequente lista del prefixos concernite.

ad- (abb-, acc-, aff-, agg-, all-, ann-, app-, acq-, arr-, ass-/as-, att-)

ante-

circum-

con- / **com-** (co-, comb-, cogn-, coll-, comm-, comp-, corr-)

contra-

dis- (diff-, di-, dil-, dim-, dir-, diss-/dis-, div-)

e-

ex- (eff-, el-, em-, en-, er-, ev-)

extra-

in- (imb-, ign-, ill-, imm-, imp-, irr-)

inter-

intro-

per-

pre-

pro-

re-

retro-

se-

sub- (succ-, suff-, sugg-, summ-, supp-/sup-, surr-)

super-

trans-

ultra-

e alteres.

Per exemplo, le prefixo **con** se retro va in **conducer, contribuer, confliger**, e in **coherer, compinger, cognoscer, collider, committer, compatir, corroder**.

10.13 Del radices secunde se deriva etiam multe substantivos per le adjunction de **-a** o **-o**, e multe adjectivos per adjunger **-e**. Exemplos es:

cantata < cantar	**interprisa < interprender**
desperate < desperar	**pensata < pensar**
moderate < moderar	**perdita < perder**
credito < creder	**composite < componer**
vendita < vender	**resultato < resultar**
polite < polir	**venita < venir**
evento < evenir	**corrupte < corrumper**
conecta < colliger	**progresso < progreder**

docte < docer **cursa < currer**

extense < extender **recepta < reciper**

tracto < traher **mixte < miscer**

Adjectivos in **-ate** e **-ite** generalmente coincide con le participios perfecte de verbos in **-ar** e **-ir**. (Sed alicunes es derivationes directe de substantivos, p. ex. **alate < ala, cocleate < coclea, musculate < musculo**).

10.14 Radices secunde irregular in majoritate veni de verbos in **-er**.

Exemplos de alteres: **secar: sect-, aperir: apert-, coperir: copert-, morir: mort-, sentir: sens-**.

Appendice A: Vocabulos que non es accentuate secundo le norma general

1) Ultra illos mentionate in le paragraphos 1.14, 1.15, 1.16 etiam altere vocabulos es accentuate super le antepenultime vocal. Ecce un parve selection le plus frequentes.

acrobata	cubito	habito	organo
adultera	cupola	hepate	orphano
adultero	cymbalo	hopite	pagina
alacre	dactylo	humero	palpebra
alicubi	debite	idolo	perdita
alique	descendita	igitur	periodo
amita	despota	impeto	phenomeno
anate	diabolo	implicite	preterito
ancora	digito	indigena	prodige
anecdota	domino	integre	puera
angelo	dubita	integra	puero
apostolo	ecstasis	interim	pulpito
aquila	emphase	interprete	remora
arbitro	episcopo	itero	requiem
archipelago	epistola	lamina	reverbero
asino	epocha	limite	sabbato
atavo	evangelo	littera	saccharo
atomo	exito	lugubre	satellite
aureola	exodo	machina	satira
automate	extero	mascara	scandalo

bibita	fascino	merito	sibilo
butyro	femina	methodo	skeleto
camera	fortuite	monacha	solite
capite	fremito	monacho	spirito
cathedra	funebre	multiple	stomacho
celebre	gemino	numero	strepito
celibe	gemito	oceano	subito
cognite	gratuite	opera	syllaba
conjuge	gurgite	orbita	symbolo
tacite	tonitro	vendita	visita
tenebras	transito	vertebra	vomito
termino	utero	vespera	

Vocabulos componite con **-cipite, -licite, -posite, -merite**, como per exemplo **bicipite, illicite, composite**.

Le lista mentiona qualque formas masculin apud femininos; per exemplo **adultera e adultero, puera e puero**. Isto se extende etiam a **asina, diabola, orphana**, etc.

2) Vocabulos con le terminationes **-ea, -ee, -eo**.

armea	moschea	corypheo	peritoneo
assemblea	panacea	empleo	phariseo
chorea	theodicea	epicureo	saccheo
diarrhea	trachea	jubileo	semideo
gallea	trenchea	lyceo	torneo
gelea	vallea	maneo	tropheo
idea	adeo	mausoleo	volteo
livrea	apogeo	museo	
marea	cameo	perigeo	

Le nomines **Egeo, europeo, judeo, hebreo, Pyreneos e lor derivationes egee, europee, judee, pyrenee**, etc.

3) Altere vocabulos con le accentuation super **i** in **-ia**.

abbatia	batteria	defia	garantia
acieria	bizarria	diplomatia	gluttonia
agonia	burgesia	elegia	graphia

algesia	caloria	embolia	harmonia
allegoria	capitania	energia	hegemonia
amnestia	cappellania	epidemia	heresia
anomalia	categoria	factoria	idiotia
artilleria	coardia	follia	infanteria
avaria	compania	galeria	ironia
bastardia	cortesia	galliardia	jelosia
litania	parodia	senioria	tutoria
maestria	poesia	simonia	usuria
magia	policia	sodomia	ventriloquia
majoria	prelatia	strategia	villania
maladia	primatia	suprematia	zelosia
mania	sacristia	taxidermia	melodia

Le sequente vocabulos es accentuate super le penultime vocal.

apud	preter	argon	condor
forsan	semper	ion	nickel
insimul	super	micron	benzoe
nihil	extrinsec	natron	cacao
tamen	intrinsec	neon	canoa
character	equivoc	plancton	convio
crater	multivoc	bismuth	invio
geyser	univoc	borax	heroe
inter	reciproc	cobalt	mediedie

Vocabulos componite con **-zoon** como **protozoon** e **spermatozoon**.

Appendice B: Vocabulos que contine litteras con un pronunciation special

1) **ch** [š] - **approche, attachar, brecha, brochar, cartucha, chacal, chaco, chal, chalupa, charlatan, charme, charpa, chassa, chef choc, chocolate, cochi, cochinilia, detachar, ducha, flecha, galocha, hacha, lancha, marcha, marechal, percha, reproche, torcha, trenchar, trenchea, trencho**.

(**Checoslovachia** [tšekoslovakiaj])

2) **g** [zh] - **gage, girafa, orange, rage, regime, sage, sergente**. Le littera **g** es pronunciate [g] in derivationes como **naufrage, anthropophage, rhizophage, multivage, noctivage**, e in le parola vage, sed in altere parolas con le termination **-age** como [zh], per exemplo: **avantage, barrage, corage, garage, passage, viage, salvage**.

3) **gi** [zh] - **agio, forgia, frangia, legier, logia, mangiar, plagia, rangiar, vengiar**, e in derivationes de parolas sub 2), per exemplo: **coragiose, viagiator, orangiada, sagio, ingagiar**.

4) **gui** [gi] - **guillotina, guirlanda, guitarra**.

5) **que** [ke], **qui** [ki] - **coquette, etiquette, maquerello, qualque, mosquito**.
[kw] o [k] in **que, qui** e parolas como **benque, perque, proque, ubique**.

6) **z** e **zz** [ts] - **influenza, pizzicato, quarz, razzia, scherzo, schizzo, stanza, zeppelin**.
[dz] in **intermezzo, mezzosoprano, muezzin**.

Etiam in derivationes del vocabulos mentionate in supra le pronunciation indicate se mantene, per exemplo: **approchar, duchar, flechar, hachetta, irreprochabile, lanchero, trenchamento, passagero, sagessa, salvageria, quicunque, quarzose, schizzar**.

Si on observa le pronunciation normal de **g** como un molle k [g], isto vale etiam in per exemplo **allergia, energia, psychologia, pedagogia, chirurgia** (iste omnes con **-ia**), **allergic, energic, collegio, collegial, girar, horologio, horologiero, hygiene, legion, plagio, plagiar, plagiato, refugir, refugio, religion, religiose, spongia, spongiose, norvegian, albergero**.

Appendice C: Adjectivos que normalmente retene lor forma quando illos es usate como substantivos

Secundo Blair e Gode, "Interlingua, a Grammnar" § 41, con alicun modificationes e additiones.

1) Omne adjectivos que se termina in **-al, -ar, -ce** (-ace, -oce, -plice), **-ense, -ese, -estre, -il, ile**, (-bile), **-ior, -nte, -oide, -u** (per exemplo: **mineral, principal, particular, waldense, anglese, civil, fossile, contabile, comestibile, superior, attendente, adenoide, bantu**);

2) le sequente adjectivos

acre	folle	major	paupere	salubre
agreste	forte	mal	pejor	solemne
alacre	funebre	mediocre	plure	suave
ben	grande	memore	prode	sublime
breve	grave	minor	pubere	tal
celebre	hilare	molle	qual	tenue
celeste	juvene	necesse	qualque	triste
celibe	lacustre	omne	quite	ubere

cruel	leve	palustre	rebelle	verde
fidel	lugubre	par	rude	vetere

3) omne adjectivos derivate de illos mentionate hic supra, per exemplo: **supernatural, impar, impubere, semperverde**;

4) del adjectivos de nomines geographic e ethnographic

a) omne tales que se termina in **-a, -i** (non **-ari**), **-on, -u,** per exemplo: **israelita, cypriota, maori, frison, bantu**, e

b) **arabe, caribe, espaniol, ethiope, ligure, macedone, malay, mongol, moslem, nomade, saxone, turcoman**, (sed un **femina espaniol** = un **espaniola**);

5) indeclinabile adjectivos grammatic como **cata, que** e combinationes con **-cunque**;

6) certe adjectivos derivate per medio de un elemento prefigite, sed sine un suffixo, ab le substantivos sequente

anima (equanime, magnanime)	**flor (albiflor, uniflor)**
anno (bienne, trienne)	**forma (conforme, uniforme)**
capite (bicipite, precipite)	**lingua (bilingue, crassilingue)**
caule (multicaule)	**mente (demente)**
color (incolor, tricolor)	**norma (abnorme, enorme)**
corde (concorde, discorde)	**pede (quadrupede, solipede)**
corno (bicorne, unicorne)	**penna (bipenne)**
cuspide (bicuspide)	**remo (bireme, trireme)**
damno (indemne)	**signo (insigne)**
evo (longeve)	**somno (insomne, semisomne)**
fin (affin, confin)	

7) le sequente adjectivos similemente derivate como illos sub 6), sed le quales es o formationes isolate o difficilemente recognoscibile in lor composition

commun	imbecille	infame	macroscele
equilibre	immun	inope	myope
exsangue	impun	isoscele	participe
illustre	inerte		

Appendice D: Verbos e adjectivos con preposition

abandonar se a	basar se super	contribuer a
abonar se a	beneficiar de	il conveni facer lo

abstiner se de

abundar in

accessibile a

adaptar a

adequate a

adjudicar a

adjutar se de

adornar de

adressar se a

adverse a

affectionate a

affiliar se con

agradar a

amusar se a/con

analoge a

anterior a

appellar a

appellar de (un sententia)

applicabile a

applicar se a

appoiar contra

appoiar super

appropriate a

approximar se a

armar se de

aspirar a

assecurar se de

assister a

attribuer a

cambiar de

capabile de

capace de

cargar se de

certe de

characteristic de

commerciar in

commun a

commutar in

comparabile a

compatibile con

compatir a

complacer se in

complice de

componer se de

conciliabile con

condemnar a

confider un cosa a (un persona)

confider in un (un persona)

conforme a

conscie de

consentir a

consister de

consister in

consumer se de

contar super

contentar se de/con

contente de

convincer de

coperir de

corresponder a

creder a un cosa

creder in un persona

crescer in

culpabile de

curiose de

damnose a

dar super

datar de

decider de un cosa

decider se a

declamar contra

dedicar se a

deferer a

defraudar de

delectar se in

deliberar super

demandar un cosa (a un persona)

depender de

derogar a

desiderose de

destinate a

determinar se a facer un cosa

devote a

differente de

diffider de un persona

avar de

avide de

diriger se verso (un loco)

diriger (un littera) a

disagradar a

discargar un persona de

disconvenir a

disculpar de

disembarassar se de

disfacer se de

disinteressar se de

disobedir a

displacer a

disponer de

disproviste de

distante de

divider in

doler se de

dotar de

dubitar de

effortiar se a/de

equal a

equalar se a un persona

eriger se in

estranie a

exceller in

exempte de

contigue a

contrari a

franc de

fruer de

gauder de

glorificar se de

grate a

guardar se de un cosa

guarnir de

haber a (facer)

habituar se a

honorar se de

hostil a

identic a

imbuccar in

immun de

imputabile a

inamorar se de

incargar (un persona) de

inclinar a

independente de

indignar se contra/de

inducer in error

inducer in tentation

inferior a

informar de

inherente a

digne de (laude)

jelose de

liberar de

libere de

limitar se a

lontan de

maritar se con

meditar super

mesurar se con (un persona)

militar contra

modellar (se) super

morir de

native de

nocer a

nocive a

nutrir se de

obedir a (un persona/lege)

obligar a

obstinar se a

obtemperar a un persona

obviar a

occupar se de

opponer se a

opposite a

optar pro

orgoliose de

experte in	inocular (un virus) a un persona	ornar de
exposite a		parallel a
familiar con	inseniar un cosa a un persona	participar a
favorabile a		a partir de
fer de	insister super	partir pro
fidel a	interessar se a	penetrar se de (un facto)
fider se a un persona	interessate in	
fider un cosa a un persona	invidiose de	pensar a
	invitar a	pensar de
fortiar a (facer, etc.)	ir a (un persona)	persister a
persister in (un error, decision)	reager super	resultar in
	reclamar contra	ric de/in
persuader a	recommendar a (un persona) de facer (un cosa)	rider (se) de
persuader de		saturar de
pertiner a		sensibile a
piccar se de	recompensar de	servir a
piccar super (le inimico)	recordar un cosa a (un un persona)	servir de
		servir se de
placer a un persona	recuperar se de (un perdita)	simultanee a
planger se de		specular super
plen de	reducer un persona a silentio	sperar in
poner se a (facer)		subordinar a
populate de	reducer a pulvere	subtraher se a
posterior a	reducer se a	suffrer de
povre in	referer se a	superviver a
preceder a	reflecter se in	susceptibile de
preferer un cosa a	relative a	tender a
preoccupar se de	rememorar un cosa a un persona	tener pro
preparar a		tener a (un cosa)
presente a	remitter se a	tractar de (un thema)

prestar se a

pretender a

privar de

prodige de

profitar de

propitie a

proponer se de (facer un cosa)

proprie a

provenir de

provider a

provider de

proxime a

reager contra

renunciar a

repentir se de

reposar super

resentir se de

reservar se pro

resignar se a

resister a

resolver se a (facer un cosa)

responder a (un persona/littera/question)

restringer se a

resultar de

tractar de (le pace)

utile a

vengiar se de (un cosa)

vengiar se super (un persona)

versar se in

versate in

vestir de

vicin a/de

vigilar super

vindicar se de

visar a

viver de